
ЧЕРЕДНІЧЕНКО Г.,

кандидат педагогічних наук,
доцент, завідувач кафедри
іноземних мов

ШАПРАН Л.,

кандидат педагогічних наук,
доцент, кафедра іноземних мов
Національний університет
харчових технологій,
м. Київ, Україна

ПРОЕКТУВАННЯ СИСТЕМИ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ- ТЕХНОЛОГІВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ

Статтю присвячено проблемі підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової галузі. Авторами проаналізовано стан іношомовної підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості у ВНЗ України. Обґрунтовано доцільність проектування та особливості системи формування іношомовної професійної компетентності майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості. Визначено основні компоненти системи, а саме цілі, підходи, зміст навчання, принципи навчання, методи навчання, технологію навчання, етапи, діяльність студента, діяльність викладача.

Ключові слова: іношомовна підготовка, система іношомовної підготовки, харчова промисловість, інженери.

Стаття посвящена проблеме подготовки будущих инженеров-технологов пищевой отрасли. Авторами проанализировано состояние иноязычной подготовки будущих инженеров-технологов пищевой промышленности в вузах Украины. Обоснована целесообразность проектирования и особенности системы формирования иноязычной профессиональной компетентности будущих инженеров-технологов пищевой промышленности. Определены основные компоненты системы, а именно цели, подходы, содержание обучения, принципы обучения, методы

обучения, технологии обучения, этапы, деятельность студента, деятельность преподавателя.

Ключевые слова: иноязычная подготовка, система иноязычной подготовки, пищевая промышленность, инженеры.

The article is devoted to the training of future food industry engineers. The authors analyzed the foreign language training of future food industry engineers in Ukrainian universities. The necessity of designing the system of formation of foreign language professional competence of future food industry engineers and its main features are grounded in the article. The main system components are goals, approaches, academic content, principles, methods, training, stages, student and teacher activities. The system of formation of foreign language professional competence of future food industry engineers is based on integration of competence, systematic, humane, synergistic, differential, person-centered, active, epistemological approaches. The subject, interdisciplinary, linguistic knowledge, language, learning, cognitive and other skills, the formation of which are provided by industry standards of higher education in Ukraine, are the components of foreign language professional competence. The basic stages of the formation of foreign language professional competence are cognitive stage, activity and evaluation stage and correctional stage.

Key words: foreign language training, foreign language training system, food processing, engineers.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасна професійна іншомовна підготовка, яка є невід'ємним компонентом професійної підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості, повинна відповідати вимогам часу, бути спрямованою на перспективу міжнародної співпраці, забезпечувати академічну та професійну мобільність як студентів, так і майбутніх фахівців у межах світового освітнього простору, бути спрямованою на розвиток адаптивних здібностей студентів, набуття навичок та вмінь самоосвіти (лінгвосамоосвіти), формування вміння самостійно орієнтуватися в професійному полікультурному і мультилінгвальному середовищі, незважаючи на непередбачуваність його

змін, та успішно вибудовувати свою професійну кар'єру.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-методологічні основи формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців відображено в працях М. Бахтіна, Л. Виготського, В.Виноградова, Е. фон Глазерсфельда, Б. Клименко, Я. А. Коменського, А. А.Леонтьєва, А. Н. Леонтьєва, А. Маслоу, О. Паршикової, Ж. Піаже, Ю. Плотинського, Є. Пассова, К. Роджерса, М. Степко, Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, Н. Хомського, L. L'Abate, R Abbuhl, W. Colesso, M. Cusinato, M. Halliday, S. Krashen, A. Mackey, E. Maino, A. McIntosh, C. Scilletta, B. Spolsky H. Stern, M. Strevens та ін. Психолінгвістичні, лінгвістичні та методичні проблеми формування іншомовної комунікативної

та професійної компетенцій і компетентностей досліджували науковці Л. Барна, М. Барна, Л. Бахман, І. Бутницький, І. Зимня, І. Козловська, З. Коннова, О. Кучеренко, О. Леонтьєв, І. Мегалова, Д. Хаймз, Л. Шевчик та ін.

До проблеми підготовки інженерів в Україні та зарубіжжі зверталось багато дослідників. На рівні докторських дисертацій проблеми підготовки майбутніх інженерів досліджували Е. Коваленко (методика професійного навчання), М. Лазарєв (моделювання змісту загальноінженерних дисциплін), Е. Лузик (загальнонаукова підготовка інженерів), О. Романовський (підготовка інженера до управлінської діяльності), П. Яковичин (навчання майбутніх фахівців методів аналізу і синтезу механізмів і машин), А. Дьомін (технологія відбору змісту навчання інженерно-технічних дисциплін) та ін.

Однак в результаті аналізу виявилось, що у існуючих нині науково-педагогічних працях немає комплексного дослідження, яке вирішує проблеми іншомовної професійної підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості у ВНЗ України.

Мета статті – обґрунтувати доцільність та проаналізувати особливості проектування ефективної системи іншомовної професійної підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості у ВНЗ України. Реалізація мети досягається постановкою таких завдань: 1) проаналізувати стан іншомовної підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості в Україні; 2) визначити основні компоненти системи; 3) дати короткий огляд основних компонентів проектованої педагогічної системи.

Виклад основного матеріалу. Предметні, міжпредметні, лінгвістичні знання, мовленнєві, навчальних, когнітивні та інших умінь, формування

яких передбачені галузевими стандартами вищої освіти України, виступають складовими іншомовної професійної компетентності.

Згідно з Галузевими стандартами вищої освіти 2013р. випускник бакалаврату за напрямом підготовки 6.051701 «Харчові технології та інженерія» повинен:

- у виробничих умовах, користуючись лексико-граматичним мінімумом та професійно-орієнтованими іншомовними (друкованими та електронними) джерелами, за допомогою відповідних методів проводити: аналітичне опрацювання іншомовних джерел з метою отримання інформації, що необхідна для вирішення певних завдань професійно-виробничої діяльності; працювати з контрактами, релізами про партнерство, результатами патентного пошуку, рекламою з метою врегулювання виробничих питань;
- здійснювати читання та осмислення професійно-орієнтованої та загальнонаукової іншомовної літератури, використання її у соціальній та професійній сферах;
- у виробничих умовах, на основі лексико-граматичного мінімуму, користуючись професійно-орієнтованими іншомовними (друкованими та електронними) джерелами, за допомогою відповідних методів здійснювати ознайомче, пошукове та вивчаюче читання;
- під час виконання професійних обов'язків, використовуючи комп'ютерні системи автоматизованого перекладу та електронні словники, робити переклад іншомовної інформації;
- у виробничих умовах під час

усного та письмового спілкування за допомогою відповідних методів застосовувати компоненти соціолінгвістичної компетенції для досягнення взаємного порозуміння.

- застосовувати елементи соціокультурної компетенції;
- використовувати інформаційні технології для обробки іншомовних професійно-орієнтованих джерел [1].

Однак, несистематичність організації іншомовної професійної підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості та недосконалість змістового наповнення не сприяє дотриманню вимог галузевих стандартів у вищих навчальних закладах України. Результати проведених спостережень та зрізів свідчать про недостатній рівень сформованості іншомовної підготовки більше у половини студентів, які навчаються за даною спеціальністю. Встановлено низький рівень розвитку прагматичної, стратегічної, лінгвістичної, соціокультурної і міжкультурної компетенцій. Такі низькі результати іншомовної підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості зумовлюють необхідність її кардинальної зміни та оптимізації, спираючись на здобутки вітчизняної та зарубіжної педагогічної науки.

Наразі іншомовна професійна підготовка майбутніх інженерів-технологів здійснюється за ступеневою системою освіти. Тривалість вивчення навчальних дисциплін «Іноземна мова» та «Іноземна мова за професійним спрямуванням» на кожному з рівнів системи визначається кількістю кредитів, а саме кількістю академічних залікових одиниць, які повинен вивчити та отримати студент. На вивчення іноземної мови навчальними планами більшості університетів України, які

готують фахівців за профілем харчових технологій, відведено 180 навчальних годин або 5 кредитів, включаючи самостійну роботу студентів. Як правило, студенти мають 2 год іноземної мови на тиждень на 1-му курсі, курс навчання завершується іспитом або диференційованим заліком. Така кількість годин: 2 години на тиждень для групи в середньому з 15 осіб означає 6 хвилин на тиждень для 1 студента. За 6 хвилин на тиждень студенти мають навчитися вільно спілкуватися іноземною мовою беручи до уваги дуже низький вхідний рівень, далекий від визначеного мовними рекомендаціями B1. Під час вступу в магістратуру (через 3 роки перерви) студентам необхідно скласти вступний іспит з іноземної мови професійного спрямування. Навчальні плани лише окремих ВНЗ відводять 1-2 кредити для вивчення студентами магістратури іноземної мови професійного спрямування.

Після закінчення магістратури бажаним вступати в аспірантуру необхідно також скласти кандидатський іспит з іноземної мови професійного спрямування. Аспіранти (докторанти) технічних спеціальностей вивчають іноземну мову професійного спрямування впродовж першого року навчання в аспірантурі, що має 3 кредити.

Отже, спостерігаємо відсутність системності в іншомовній професійній підготовці майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості, а також неузгодженість у програмах та планах ВНЗ, що готують таких фахівців.

Таким чином, проведений аналіз стану іншомовної підготовки в Україні переконують нас у необхідності модифікації змісту курсів навчальних дисциплін «Іноземна мова» та «Іноземна мова за професійним спрямуванням» з метою їх узгодження зі змістом дисциплін базового та фахово-орієнто-

ваного циклів, а також проектування інноваційної системи професійно орієнтованої іншомовної підготовки, релевантної вимогам сучасного суспільного життя. Проектована система, спрямована на перетворення іншомовного спілкування у невід'ємну складову професійної діяльності фахівців в умовах глобалізованого інформаційного суспільства. Професійно орієнтована іншомовна підготовка є пріоритетним напрямом в оновленні освіти, причому іншомовний сегмент освіти, повинен бути організаційно і процесуально побудований так, щоб якнайкраще, найбільш ефективно досягати запланованих навчальних результатів [2].

Розробка ефективної системи формування іншомовної професійної компетентності майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості можлива за рахунок узгодження теоретико-методологічних та методичних основ з урахуванням психологічних особливостей і резервних навчальних можливостей студентів.

На основі проаналізованих як вітчизняних, так і зарубіжних джерел з проблеми проектування педагогічних систем в галузі педагогіки проектувану нами систему ми розглядаємо як структурну єдність взаємодоповнюваних компонентів, кожний з яких має складну структуру та може розглядатися як підсистема; які взаємодіють між собою і забезпечують збереження і розвиток самоорганізованої, безперервної, відкритої іншомовної підготовки у полікультурному та мультилінгвальному глобалізованому просторі.

Доосновних структурних компонентів системи ми відносимо: цілі, підходи, зміст навчання, принципи навчання, методи навчання, технологію навчання, освітнє середовище, соціально-професійне середовище, діяльність студента, особистісно-орієнтовану діяльність

викладача. Конкретизація структурних компонентів системи дозволяє нам в контексті об'єктно-суб'єктних та суб'єктно-суб'єктних відносин уточнити і параметри суб'єкта, об'єкта проектування [3].

Обмежені рамками статті, зупинимося на аналізі лише деяких компонентів системи.

Майбутні інженери технологи харчової промисловості та викладачі іноземної мови, які навчають їх є суб'єктами проектування досліджуваної професійно орієнтованої системи іншомовної підготовки. Об'єктом – цілісна проектована система, а не лише окремі структурні компоненти цієї системи. Предметом проектування є інформаційна модель цієї системи, тобто представлена у вигляді текстів, схем, графіків, малюнків, дані про умови, фактори навчання, зміст структурних компонентів системи професійно орієнтованої іншомовної підготовки майбутніх інженерів технологів харчової промисловості. Продуктом проектування є концепція іншомовної професійної підготовки майбутніх інженерів технологів харчової промисловості.

Система формування іншомовної професійної компетентності майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості ґрунтується на інтеграції компетентнісного, системного, гуманістичного, синергетичного, диференційного, особистісно-орієнтованого, діяльнісного, гносеологічного підходів, що окреслюють вимоги до цілепокладання, організації процесу формування іншомовної професійної компетентності студентів, побудови змісту навчання іноземної мови професійного спрямування, взаємодії суб'єктів навчального середовища, сприяють оптимізації процесу формування іншомовної професійної компетентності.

Специфічними принципами проєктування змісту навчання іноземних мов є:

- *Принцип автентичності*, що означає раціональне використання неадаптованих навчальних матеріалів: текстів, діалогів, фраз і словосполучень, аудіозаписів, фільмів, статей з газет і журналів, які є справжніми зразками звукового і письмового форм іноземної мови;
- *Принцип кроскультурності*, що має на увазі включення в зміст навчання крос-культурного аспекту, що полегшує входження індивіда в світ чужої культури, в певну освітню систему. Поповнення міжкультурних знань включає в себе: вивчення культурних відмінностей країн Євросоюзу та інших країн, знання яких надає істотну допомогу у встановленні контактів з зарубіжними партнерами, порівняння цих відмінностей з культурними особливостями своєї країни; вивчення мовних засобів, необхідних для здійснення коректної комунікації з іноземними партнерами, колегами і т.д. ; збір інформації про культурне життя молоді країн Євросоюзу та інших країн;
- *Принцип комунікативності*, який передбачає наявність тем і ситуацій, які формують здатність у студентів вести комунікацію іноземною мовою з опорою і без опори на зразок, здійснювати своє мовне поведінка відповідно до цільової установкою і заданою тематикою, вибирати стратегію комунікативної діяльності в залежності від рівня оволодіння рецептивних і продуктивними вміннями;
- *Принцип інтегративності*, що

означає наявність у змісті навчання завдань і вправ для органічного розвитку основних видів мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, аудіювання, письма);

- *Принцип частотності*, що означає відбір в зміст навчання найбільш вживаних слів і виразів, так як кількість годин, що відводяться на вивчення іноземних мов в немовних вузах невелика, отже, акцентувати увагу слід в першу чергу на часто вживаний мовному матеріалі.

Беручи до уваги процес міжнародної інтеграції у сфері освіти, взаємне зближення, взаємодоповнення і взаємозалежність національних освітніх систем, зростання академічної мобільності і той факт, що вищі навчальні заклади України та Європи стають все більш інтернаціональними, ми вважаємо за доцільне виділення додаткового принципу відбору змісту навчання іноземним мовам *принципу аксіологічного спрямованості*, що означає включення в зміст навчання іноземним мовам ціннісних орієнтирів, покликаних формувати такі якості особистості студента, які необхідні для навчання і життя в сучасних умовах. Одним з таких якостей особистості, здатних уникнути зіткнення на ґрунті національних, політичних, конфесійних та інших розбіжностей, є толерантність.

У процесі формування іншомовної професійної компетентності майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості віддається перевага методам навчання, спрямованим на інтеграцію теоретичних знань з практикою, а саме: практичним; логічним методам передання та відтворення інформації: індуктивним, дедуктивним, моделюванню, узагальненню, конкретизації, асоціації, абстрагуванню; ме-

тодам навчання на основі самостійної пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративному, репродуктивному, частково пошуковому, дослідницькому, а також методу проблемного вивчення матеріалу [4].

Базовими компонентами системи формування іншомовної професійної компетентності майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості, що забезпечує диференціацію й індивідуалізацію навчання, врахування особистісних навчальних можливостей студентів, є мотиваційно-цільовий, когнітивно-орієнтувальний, діяльнісно-процесуальний та оцінювально-корекційний компоненти. Цілісність відкритої системи забезпечують інтеграційні якості і закономірності, не характерні для окремих компонентів системи, взаємодія її компонентів, зв'язки і відношення між ними, функціональні характеристики.

Проектована система формування іншомовної професійної компетентності як інтегральної якості майбутніх фахівців харчової промисловості може змінюватися і розвиватися, а отже, вважаємо її відкритою системою.

Перспективи подальших досліджень. Здійснений нами аналіз стану іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців харчової промисловості та обґрунтування доцільності проектування система формування іншомовної професійної компетентності не вичерпує усіх аспектів цієї важливої проблеми. Ефективні методики формування іншомовної професійної компетентності майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості, а також технології формування іншомовної професійної компетентності майбутніх інженерів-технологів харчової промисловості вивчатимемо у наших подальших дослідженнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра напряму підготовки 6.051701 «Харчові технології та інженерія» галузі знань 0517 «Харчова промисловість та переробка сільськогосподарської продукції», кваліфікація: бакалавр 2149.2 «Інженер-технолог», Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Київ - 2013. - 13 с.
2. Хоменко О.В. Доцільність проектування самостійної інноваційної системи професійно-орієнтованої іншомовної підготовки студентів економічних спеціальностей / О.В. Хоменко // Вісник КНУТД; -К.:КНУТД, 2013, N № 4.-С.190-196.
3. Каган М.С. Мир общения: Проблема межсубъектных отношений. – М.: Политиздат, 1988. – 319 с.
4. Микитенко Н. О. Технологія формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю : монографія / Н. О. Микитенко; ред.: Г. В. Терещук. - Т. : ТНПУ, 2011. - 410 с.
5. Микитенко Н. О. Структура іншомовної професійної підготовки фахівця природничого профілю у ВНЗ України / Н. О. Микитенко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. - Тернопіль, 2010. -№ 2. - С. 38-45.

ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *OsvItno-kvalIfkatsIyna harakteristika bakalavra napryamu plIdgotovki 6.051701 «HarchovI tehnologIYi ta InzhenerIya » galuzI znan 0517 «Harchova promislovIst ta pererobka slIskogospodarskoYi produktsIYi», kvalIfkatsIya: bakalavr 2149.2 « Inzhener-tehnolog», MInIsterstvo osvIti I nauki, molodI ta sportu UkraYini, KiYiv - 2013. - 13 s.*
2. *Homenko O.V. DotsInIst proektuvannya samostIynoYi InnovatsIynoYi sistemi profesIyno-orIEntovanoYi InshomovnoYi plIdgotovki studentIv ekonomIchnih spetsIalnostey / O.V. Homenko // VIsnik KNUTD: -K.:KNUTD, 2013,N # 4.-S.190-196.*
3. *Kagan M.S. Mir obscheniya: Problema mezhsob'ektnyih otnosheniy. – M.: Politizdat, 1988. – 319 s.*
4. *Mikitenko N. O. TehnologIya formuvannya InshomovnoYi profesIynoYi kompetentnostI maybutnIh fahIvtIsIv prirodnichogo profIlyu : monografIya / N. O. Mikitenko; red.: G. V. Tereschuk. - T. : TNPU, 2011. - 410 s.*
5. *Mikitenko N. O. Struktura InshomovnoYi profesIynoYi plIdgotovki fahIvtIsya prirodnichogo profIlyu u VNZ UkraYini / N. O. Mikitenko // NaukovI zapiski TernopIlskogo natsIonalnogo pedagogIchnogo unIversitetu ImenI Volodimira Gnatyuka. SerIya : PedagogIka. - TernopIl, 2010. -# 2. - S. 38-45.*